

Lausunto

21.11.2025

Asia: VN/1453/2025

Lausuntopyyntö pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Toimiala- ja etujärjestö

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

-

LAUSUNTO

-

Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

1) Huomioita pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman taustalla olevista vaihtoehtoisista skenaarioista (suunnitelman luku 2)

-

2) Huomioita toimialakohtaisista etenemisvaihtoehdoista (suunnitelman luku 3)

-

3) Huomioita kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien kehitysnäkymistä (suunnitelman luku 4)

-

4) Puuttuuko suunnitelmassa kuvattujen kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien joukosta joku keskeinen menetelmä (suunnitelman luku 4)?

Ympäristökasvatus, alla tarkemmin.

5) Muita huomioita pitkänaikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

FEE Suomi kiittää mahdollisuudesta lausua pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta. Luonnoksessa käsitellään ansiokkaasti skenaarioita ja päästövähennyskeinoja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Olemme tarkastelleet luonnosta ympäristökasvatuksen näkökulmasta ja haluamme sen kautta tuoda esiin näkökulmia, jotka vahvistavat ilmastotoimien toteutumista, sosiaalista hyväksyttävyyttä, yhteiskunnan resilienssiä sekä lasten ja nuorten tulevaisuuden mahdollisuuksia.

1. Ympäristökasvatus on keskeinen edellytys ilmastotavoitteiden saavuttamiselle

Ilmastotoimien onnistuminen edellyttää vahvaa, pitkäjänteistä panostusta kansalaisten osaamisen ja toimintavalmiuksien kehittämiseen. Kansalaisten tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden, osallisuuden ja motivaation vahvistaminen on keskeistä siirryttäessä hiilinegatiiviseen yhteiskuntaan. Kaikkea tätä edistää ympäristökasvatus.

On merkillepantavaa, että ympäristökasvatuksen roolia ei nosteta suunnitelmassa ollenkaan esille, vaikka se on olennainen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa.

Ympäristökasvatus, mukaan lukien ilmasto- ja kestävyyskasvatus, tarkoittaa kasvatuksen, opetuksen ja oppimisen kokonaisuutta, joka vahvistaa ihmisten tietoja, taitoja, arvoja ja toimintakykyä kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi. Se ei rajoitu vain lapsiin tai kouluihin, vaan koskee kaikkia ikäryhmiä ja yhteiskunnan sektoreita varhaiskasvatuksesta työpaikkoihin, harrastusryhmiin, yrityksiin ja päätöksentekoon. Ympäristökasvatus painottaa ympäristön kestävyttä, antaa oppijoille taidot tulevaisuuden ammatteihin, kuten uusiutuvaan energiaan, kestävään maatalouteen ja hiilenhallintaan, ja vastaa ilmastokestäväen talouden osaamistarpeisiin.

Luonnoksessa tuodaan esiin oikeudenmukaisen siirtymän merkitys sekä skenaarioiden erot alueellisen tasa-arvon suhteen. FEE Suomi korostaa, että ilmastopolitiikan sosiaalinen hyväksyttävyys syntyy siitä, että ihmiset ymmärtävät muutosten perusteet ja näkevät omat vaikutusmahdollisuutensa.

Ympäristökasvatus auttaa huomioimaan haavoittuvat ryhmät, kuten lapset ja nuoret sekä vähemmistöt, vahvistaa yhteisöjen kykyä toimia muutoksen keskellä, tukee alueellista yhdenvertaisuutta, kun osaamista lisätään kaikkialla Suomessa, sekä ehkäisee vastakkainasettelua, joka nousi myös kansalaiskyselyn huolilistan kärkeen.

Maankäyttösektorin haasteet ja mahdollisuudet ovat luonnoksessa keskeisiä. FEE Suomi korostaa, että ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi metsien käytön, luonnon monimuotoisuuden ja ilmastotavoitteiden ristiriitoja on avattava kansalaisille. Ilmastotavoitteiden saavuttaminen vaatii,

että ihmisillä on ymmärrys luonnon prosesseista ja ekosysteemien merkityksestä ihmiselle eli systeemistä ajattelua. Lisäksi maankäyttösektorin toimijoiden osaamista tulee tukea.

Ympäristökasvatus tukee kaikkia luonnoksen tavoitteita. Ympäristökasvatus:

- lisää ymmärrystä ilmastonmuutoksesta ja sen ratkaisukeinoista,
- vahvistaa kansalaisten valmiutta tehdä ilmastoviisaita arjen valintoja,
- tukee päätöksentekoa tarjoamalla kriittisen ja systeemisen ajattelun sekä osallisuuden taitoja,
- lisää oikeudenmukaisuuden kokemusta ja yhteiskunnallista luottamusta,
- tukee hyvinvointia ja tulevaisuususkkoa.

FEE Suomi ehdottaa, että pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaan lisätään selkeä kirjaus ympäristökasvatuksen ja -koulutuksen roolista. Ympäristökasvatuksen ja -koulutuksen merkitys tulisi tunnistaa läpileikkaavasti ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa sekä ilmastotoimien oikeudenmukaisuudessa, osallistavuudessa, viestinnässä ja eri ryhmien välisessä vuorovaikutuksessa.

Kasvatuksen ja koulutuksen huomioon otto osana ilmastosuunnitelmaa vastaa Suomea velvoittaviin kansainvälisten ja kansallisten sopimusten, ympäristö- ja koulutuspoliittisten linjausten ja ohjelmien vaatimuksiin, kuten YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n tavoitteeseen 4.7, Pariisin ilmastopöytäkirjaan (2016), Suomen kestävän kehityksen toimikunnan kansalliseen kestävän kehityksen strategiaan (2022) ja toimenpidesuunnitelmaan (2025), Unescon kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen ESD-linjauksiin (2019) ja Greening Education Partnerhip -aloitteeseen (2024), Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kestävän kehityksen linjauksiin (2020) sekä EU komission suositukseen ympäristökasvatuksesta (2022).

2. Skenaarioihin tarvitaan sosiaalisen muutoksen vahvempi näkyvyys

Skenaariot analysoivat teknologioita, taloutta, energiainfrastruktuuria ja maankäyttöä, mutta niissä korostuu myös tarve huomioida ihmisten arvot, osaaminen ja käyttäytyminen.

Luonnoksessa todetaan, että skenaariotyössä sosiaalinen ulottuvuus jäi vähäisemmälle huomiolle. FEE Suomi pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa tarkastellaan käyttäytymisen muutoksen merkittävä potentiaali päästöjen vähentämisessä, arvioidaan, miten koulutus, kasvatuksen rakenteet ja osaamisen kehittäminen tukevat eri skenaarioita sekä huomioidaan eri ikäisten ihmisten mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa.

Kestävät elämäntavat ja kansalaisten motivaatio ovat kriittisiä tekijöitä, joita ilman mikään tekninen skenaario ei voi toteutua täysimääräisenä.

3. Lasten ja nuorten näkökulmaa tulee vahvistaa

Suomi on sitoutunut YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, jonka mukaan lasten tulee voida osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon. Ilmastomuutos on sukupolvien välinen kysymys, ja siksi lasten ja nuorten äänen tulee kuulua ilmastosuunnitelmissa.

Ilmastolakiin tätä ei ole erikseen kirjattu, mutta FEE Suomi suosittelee nuorten kuulemisen systemaattista lisäämistä ilmastosuunnitelmien valmistelussa, ympäristö-, ilmasto- ja kestävyyskasvatuksen sisällyttämistä kaikkiin opetusasteisiin, sekä koulutuksen toimijoiden tukemista (varhaiskasvatus, perusopetus toinen, aste, vapaa sivistystyö, nuorisotoimi).

Muotka Anna
Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi